

Glavnica za dr. E. H. Costov spomenik znaša 1252 gld, 21 kr — Nató prebere gosp. tajnik *Eugen Lah* svoje jako obširno in vestno sestavljeno poročilo o društvenem delovanju. Iz njega posnemamo, da izdá letos »Matica« svoj navadni »Letopis« (urednik g. prof. *Bartel*); drugi del dr. *Lampetovega* »Dušeslovja«, in *Vodnikove* prozaične spise, katere je zbral in za natisek priredil g. direktor *Wiesthaler*, kot založno knjigo je izdala »Matica« letos dr. *Kosovo* »Vzgojeslovje«. — Za razpisano nagrado iz *Jurčič-Tomšičeve* ustanove sta odboru došla dva rokopisa in nadejati se je, da dobi društvena »Zabavna knjižnica« z njima dve lepi povesti. — Na predlog g. prof. *Pintarja* so se odobrili društveni računi in g. dr. *Vošnjak* je v imeni občnega zbora izrekel zahvalo društvenemu odboru za njegovo vsestransko uspešno delovanje — G. prof. *Bartel* je pojasnil, kakšen namen ima jezikoznanski časopis »Slovenska Beseda«, ki ga »Matica« v kratkem začne izdavat. — O nasvetih, ki so došli od več strani iz južnega Štajerskega in od gosp. prof. *Schreinerja* iz *Bočana*, naj bi »Matica« namesto »Slovenske Besede« izdaval znanstven časopis za vse stroke človeškega znanja, poročal je odbornik prof. *Levec* in občni zbor je dal društvenemu odboru naročilo, naj nasvet g. prof. *Schreinerja* in njegovih tovarišev vsestranski presodi in v prihodnjem občnem zboru o tej stvari stavi svoje končne predloge. — V odbor so bili na novo dóbo štirih let z veliko večino izvoljeni gg. dr. *H. Dolenec*, *Janko Kersnik*, dr. *Fr. Lampe*, *Jožef Marn*, dr. *Jožef Poklukar*, dr. *J. Šust*, dr. *I. Tavčar*, *Ivan Tomšič*, *Anton Koblar* (nov), dr. *Jožef Sernec*. — Občni zbor se je vršil v najlepšem redu, kakor je sploh delovanje »Matičino« v najboljšem tiru, »Matica« se ogiblje vsakega političnega kovarstva in vsake literarne zdráhe! In da bode hodila tudi v bodoče zlato svojo srednjo pot, za to so nam porok nepristranski in modri g. predsednik, spretni g. tajnik in ves zdušno v lepi zlogi delujoči odbor.

Društveni odbor si je v svoji seji dné 26. pr. m. izvolil z vzklikom za predsednika g. kanonika prof. *Marna*, za I. podpredsednika prof. *Levca*, za II. podpredsednika g. župana *Grassellija*, za blagajnika g. višjega davčnega nadzornika *Robiča*, za ključarja gg. *Antona Kržiča* in *Andreja Praprotnika*, za overovalca sejnih zapisnikov gg. prof. *Bartela* in prof. *Rutarja*, za društvenega pravnega zastopnika g. dr. *Tavčarja*.

Mittheilungen des Musealvereins für Krain. III. Jahrgang. Po obsegu blizu jednako je tudi to izvestje muzejskega društva lanskemu, ali razločuje se od zadnjega po mnogovrstnejši vsebini, ker prinaša 17 daljših ali krajših razprav, mimo 11 lanskih. Razdelitev knjige je ista, kakor pri drugem letniku in podaja najpoprej društvene stvari, potem razprave historijskega in napósled razprave prirodoslovnega sodržaja. V prvem oddelku je popisana društvena kronika in zabeležen kratek obseg ónih mesečnih predavanj v muzejskem društvu, katera niso v letniku natisnjena. Pridejani imenik članov izkazuje, da je imelo društvo tri častne, tri dopisujoče in 167 pravih članov.

Kakor v lanskem letniku, takó so tudi v letošnjem razprave historijskega sodržaja mnogoštevilnejše in obširnejše od prirodopisnih. V prvi razpravi opisuje prof. *A. Kaspret Valvasorja* historika, v drugi dr. *Milkowicz* županijsko ustavo med Slovenci, v tretji isti preiskovalec *Puzeljevo* kroniko sètiškega samostana, v četrti prof. *S. Rutar* srednjeveško trgovino *Kranjske* z lukami ob *jadranskem morji*; v peti prof. *J. Wallner* zgodovino *ljubljskih slikarjev* in *kiparjev* v *XVII. in XVIII. stoletji*, in v šesti prof. *P. Wolsegger* urbarij *kočevske gospóšćine* z l. 1574. Prva, četrtá in peta razprava se je predavala v muzejskem društvu in torej je bil njih sodržaj v našem listu že objavljen.

V drugem članku nadaljuje dr. *Milkowicz* izpisek vseh davkov, rabot in plačevanj *slovenskih kmetov* *kranjsko-kriške gospóšćine* in sodišča poleg starega urbarja v *dvornem muzeji* od konca *XIV. stoletja*. V tem izpisku so razdeljeni podložni kmetje po županijah

in pri vsakem je zabeleženo, koliko je moral vsako leto svoji gosposki dajati. Najpoprej je našel župan, »Suppan«, za njim pa drugi kmetje s svojimi domačimi imeni: Andre, Jüre, Miklaw ali Niklaw, Kristan, Marin, Janes (Tschérne), Krise, Krisan, Lawre, Papes i. t. d. Škoda, da se tu našeti zgodovinski kraji ne primerjajo z današnjimi, še zdaj obstoječimi, in da se ne konstatuje obseg posameznih sodnih okrajev koncem XIV. stoletja. V bodočem letniku se bode nadaljeval ta izpisek in sicer bošlo v njem popisani podložniki gospóšćine postójske.

V tretji razpravi presoja dr. Milkowicz zgodovinsko vrednost Puzeljeve kronike cistercijskega samostana v Sètičini, ustanovljenega l. 1132.—1136 po oglejskem patrijarhu Pilgrimu. Tu dokazuje pisatelj, da se mora ta kronika za starejšo dóbo z veliko opréznostjo rabiti. Ali navzlic nedostatnosti svoji smatra se lahko za veliko zakladnico zgodovine sètiškega samostana, pa tudi zgodovine Kranjske in sosednih dežel. Ne da bi odsvetoval ali strašil porabljanje to kroniko, nego da bi opominjal zgodovinarje previdno rabiti jo, zato je Milkowicz svojo kritiko o nji napisal, ker Puzelj je mnogo vplival na vse novejšje preiskovalce zgodovine kranjske. Puzeljeva kronika je zelo marno sestavljeno delo in lep spomenik sètiškega samostana, ki je dobrodejno vplival na samostanske prebivalce, da se je med njimi porodilo živahno literarno delovanje v XVIII. stoletji.

V šesti razpravi se pojasnjuje star kočevsk urbar, ki se nahaja na grádu kneza Auersperga v Kočevji in ki je posnet po starejših podložniških zapiskih. Takrat, ko ga je dal nadvojvoda Karl sestaviti, bilo je vse pravno razmerje med podložniki in gosposko v velikem neredu, ker je ravno takrat razsajal kmetski punt, in načelnik kmetom Ilija Gregorič je bil baš iz Kočevskega (iz vasi Ribnik) domá. Zaradi turških in kmetskih nemirov je bilo treba zemljišča znova pregledati in davke od njih pravičnejše odmeriti. Sodišči sta bili na Kočevskem takrat dve, jedno v mestu samem, drugo na grádu Friedrichstein, katerega je dal celjski grof Friderik med leti 1422. in 1425. zidati. Najemnik kočevske gospóšćine je bil v polovici XVI. stoletja Fran Ursini, grof Blagajski, od l. 1570. dalje pa Jurij baron Thurn. Med krajevnimi imeni kočevskega urbarja se nahaja mnogo slovenskih, kar dokazuje, da so bili Slovenci že pred Nemci po Kočevskem naseljeni, čeravno morda bolj na redko.

V manjših člankih opisuje prof. Rutar bojevanje kranjskih plemičev z Benečani l. 1343.—1357. ter podaja do sedaj znane vesti o kraških gradovih Gutenegg in Newhaws-Castelnuovo. Prof. Wallner priobčuje národno pripovedko o Baumkirchnerji iz Horjula, ki je popolnoma podobna graški in potrjuje Valvasorjevo poročilo, da je blizu Lesnega brda stal nekdaš »Baumkircherthurm«, kjer je spočetka živel ta rodovina. V naslednjem članku opisuje prof. Wallner nekatere arhivališke ostanke iz Kostanjevice in Sètičine. V zadnjem historičnem članku »o satirično-humoristični poeziji na Kranjskem za časa oslobojenja francoske okupacije« pripoveduje prof. Pucsko, da so predniki naši to okupacijo jemali bolj od smešne strani in da so se iz francoskih poveljnikov robato norca delali. To se pa more trditi le o posameznikih, ker pravo mnenje Kranjcev o Francozih je itak že znano. Pri prevajanju slovenskih pesmij na nemško so se pripetile g. pisatelju nekatere prav debele napake.

Vrsto prirodoopisnih razprav začelja prof. Vossa »Mycologia Carniolica«, t. j. nadaljevanje v lanskem letniku začetega sistematiškega pregleda kranjskih gliv. Glive so vzrok marsikateri živalski in rastlinski bolezni n. pr. ribji in ráčji kugi, strupeni rôsi na trti i. t. d. V tej zelo obširni razpravi je opisan red više razvitih »Basidiomycetes«, t. j. njih rodovine »Tremellini« (tresavke), Hymenomycetes (kožnice) in Gasteromycetes (trebušnice). Za tem prehaja pisatelj na četrti red »Ascomycetes« ter opisuje njih rodovini »Gymnoasci« (goli smešnjaki) in Pyrenomycetes« (jedrnice). Večino naštetih gliv je pisatelj na Kranj-

skem našel sam, druge konstatiral, a tretje posnel po starejših preiskovalcih (Scopoli). K letu se bode ta zanimiva razprava nadaljevala.

Druga prirodopisna razprava prof. F. Seidla iz Gorice se bavi s podnebjem na Krasu in zlasti z vzroki burje. Že ravnatelj Haun je dokazal, da je vzrok burje barometriški minimum na tyrrhenskem morji in da so tedaj na Krasu izobare zelo stisnjene. Direktor Osnaghi v Trstu je potem osnoval opazovalne štacije pri sv. Križi, na Občini in v Bazovici ter primerjal tamošnje zračno razmerje z onim v Trstu in Postójini. Našel je, da z nadmorsko višino tudi temperatura nagloma pada in provzročuje različno tople plasti v zraku. Na teh plasteh pada mrzli kontinentalni veter naglo nizdolu in odleti potem bliskoma po gladini jadranskega morja. Že v Ljubljani se pojavlja burja kakor precej suh veter, ker zniža tukajšujo relativno mokroto za 8°_{10} , v Trstu pa že za celih 14°_{10} , ali z drugimi besedami: burja ima pri svojem odhodu iz Ljubljane še 89°_{10} mokrote v sebi, toda v Trst je prinese le še 56°_{10} . Od 132 opazovanih dni burje je padlo v Ljubljani v štiridesetih dneh 305 mm dežja, v Trstu pa je med tem le 20 dni deževalo in sicer 138 mm. Največjo hitrost doseže burja ob 8. uri zvečer, potem pa se do polnoči vedno zmanjšuje.

V manjši razpravi beleži preparator F. Schulz, ki že 15 let ptiče prireja za ljubljanski muzej, vse do sedaj na Kranjskem opazovane ptiče. Za tem pojasnjuje prof. Voss, da se »Viola Zoisii« ne nahaja samo po Kranjskem, kakor se je do novejšega časa mislilo, nego tudi po Hercegovini in Črni gori. K sklepu nam podaja isti profesor še nekaj prirodopisnih črtic iz Karavank, opisuje letno vegetacijo na Kočni in na Golici pri Jesenicah.

Iz tega pregleda se vidi, da je vsebina letošnjih muzejskih izveštij zelo mnogo-vrstna in poučna. Društvo je tudi letos pokazalo, da dobro razumeva svojo nalogo, širiti zgodovinsko in prirodopisno poznavanje dežele kranjske in lahko si je v svesti, da je to svojo nalogo za letos rešilo z dobrim uspehom. Jedino čudno je, da ni ne lanski ne letošnji letnik prinesel nobene arheološke razprave, ni prazgodovinske, ni rimske, in vendar je Kranjska prav v tem oziru postala sedaj najslutnejša dežela. Upajmo, da se bode k letu popravilo, kar se je do sedaj zamudilo!

S. R.

Zemljepis za prvi razred srednjih šol. Drugi popravljeni in skrajšani natis; spisal in založil Janez Jesenko; cena 40 kr. V Ljubljani 1890. Ravno kar je izšla iz »Narodne tiskarne« zelo lična učna knjižica pod tem naslovom od pohvalno znanega, nemornega in požrtvovalnega profesorja Jesenka v Trstu. Kakor je že na prvem listu povedano, skrajšana je ta druga izdaja mimo prve z l. 1882. znatno (namesto 116 strani ima novi natis le 88 strani). Zlasti je odpadel skoraj ves zvezdoznanski zemljepis, razven osnovnih pojmov, ki so potrebni za razumljenje in določevanje zemljepisne léže. Pa tudi v drugih oddelkih je knjiga znatno skrajšana, zlasti je izpuščeno mnogo števil, ki bi utegnile nčencu le glavo zmečati. Tako je upanje, da ta nova učna knjiga v kratkem dobi ministersko potrjenje, da se smé v šolah rabiti. Tisek je zelo forekten (izvzemši male napake na str. 8., katero pa lahko vsak sam najde) in dela vso čast »Narodni tiskarni«. Popir je nenavadno močan, kakeršnega ne najdeš v nobeni nemški šolski knjigi, to pa zato, ker je gospod pisatelj mislil med tekst uvrstiti tudi mnogo dražih slik, ko bi bil čas dopuščal in ko bi bila to zahtevala šolska oblast. Vsekako se pa te slike lahko porabijo za tretjo izdajo. Kakor je znano, odlikujejo se prof. Jesenka šolske knjige zlasti po pravilnem in zelo jasnem jeziku. Terminologije si ne moremo želeti boljše, nego jo rabi prof. Jesenko. Samo za »Mulde« je *kadunja* preokorna beseda. Ali bi se ne dala oživiti zopet staroslovanska *doliba*, hrvaska *doliba*? Za »Rückfallskuppe« tudi še nimamo